

Світлана Миколаївна ПОПОВА,

доктор юридичних наук, професор,

(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)

Максим Андрійович ТЕЛЬНИЙ

(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Розкрито необхідність здійснення волонтерської діяльності в Україні в умовах воєнного стану. Визначено характерні особливості та напрями волонтерської діяльності, а також типи, критерії волонтерства. Досліджено сучасний стан правового регулювання волонтерської діяльності в Україні та охарактеризовано суб'єктів органів влади, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності. Розкрито значення органів Національної поліції України при виявленні правопорушень у волонтерській діяльності.

Ключові слова: волонтер, волонтерська діяльність, гуманітарна допомога, благодійна діяльність, органи державної влади, правове забезпечення волонтерської діяльності, волонтерська організація, Національна поліція України, превентивна діяльність.

Постановка проблеми. Кожного року, 5 грудня, волонтери в усьому світі відзначають Міжнародний день волонтерів, заснований Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй в 1985 році. Милосердя, чуйність, співчуття, волонтерство, благодійність, а також небайдужість властиві українському народу. Вранці 24 лютого 2022 року Росія розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну по всій довжині спільного кордону і з території Білорусі. Збройні сили України, Національна гвардія України, поліція та загони територіальної оборони чинили запеклий опір. З початком повномасштабного вторгнення в Україну російських військ є багато з тих, хто не зміг взяти зброю до рук, а почали допомагати в тилу та займатися волонтерською діяльністю¹.

У зв'язку з цим на сьогоднішній день, в умовах війни, вивчення особливості правового регулювання здійснення волонтерської діяльності в Україні видається особливо актуальним. Не потребує додаткової аргументації теза про те, що волонтерська допомога є суттєвим сегментом в системі забезпечення як війська, так і цивільного населення, а надто внутрішньо переміщених осіб та осіб, які проживають у зоні бойових дій.

¹ Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. наук.- практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків: ХНУВС, 2022. С. 114.

Дослідження феномена волонтерства у теоретичному і практичному вимірі у вітчизняній науці здійснювали такі науковці, як С. М. Попова, Т. Л. Лях, О. А. Трубнікова, В. С. Сірко, К. Ю. Галушко, А. О. Іванов та ін.

Мета статті – дослідити сучасний стан правового регулювання волонтерської діяльності в Україні та проаналізувати окремі аспекти дій поліцейських при виявленні правопорушень у волонтерській діяльності.

Виклад основного матеріалу. «Волонтерство зробило Україну непереможною у 2014 році й робить непереможною сьогодні. Український народ ніколи не був байдужим. Ми завжди були чуйними до проблем, до потреб інших. Ми завжди допомагали одне одному в біді, та однієї миті поняття «українці» й «волонтери» стали синонімами...» – зазначив Президент України¹.

На сьогоднішній день, в умовах повномасштабної війни, що розгорнула Росія проти України, складного військово-політичного та соціально-економічного становища, в якому опинилась наша держава, ризикуючи своїм життям, волонтери допомагають усім, хто потребує допомоги й уваги. Вони перевозять громадян у більш небезпечні місця, забезпечують осіб продовольчими товарами, необхідними речами, ліками, надають їм правову та психологічну допомогу. Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості².

Для України, як і для всього світу, волонтерство є актуальним і важливим із різних причин. По-перше, як свідчить багаторічний досвід використання праці волонтерів, це ефективний спосіб вирішувати складні проблеми окремої людини, суспільства та довкілля, які часто виникають на ґрунті недостатньої турботи про суспільне благо. По-друге, волонтерство приносить у соціальну сферу нові, як правило, творчі та сміливі ідеї щодо вирішення найгостріших і найскладніших проблем. Тому саме завдяки йому безвихідні, на перший погляд, ситуації знаходять своє вирішення. По-третє, волонтерство – це спосіб, за допомогою якого кожний представник суспільства може брати участь у покращенні якості життя. По-четверте, це механізм, за допомогою якого люди можуть прямо адресувати свої проблеми тим, хто здатний їх вирішити³.

Підсумковий документ «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», який прийнято на Саміті ООН у Нью-Йорку в 2015 році, прямо визнає волонтерські групи зацікавленими сторонами для досягнення 17-ти Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань. На

¹ Волонтерство зробило Україну непереможною у 2014 році й робить непереможною сьогодні – Президент // Президент України – офіційне інтернет-представництво. URL:<https://www.president.gov.ua/news/volonterstvo-zrobilo-ukrayinu-neperemozhnoyu-u-2014-roci-j-r-71873> (дата звернення 31.01.2023)

² Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. наук.- практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків: ХНУВС, 2022. С. 115.

³ Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навчально-методичний посібник / за ред. Т. Л. Лях та ін. Київ : Версо-04, 2012. 288 с.

думку міжнародних експертів, роль волонтерства як засобу сталого розвитку полягає в наступному: волонтерство зміцнює громадянську активність, захищає соціальну інклюзію, поглиблює солідарність та зміцнює відповідальність за результати розвитку; волонтерство є потужним засобом для залучення більшої кількості людей; волонтерство дозволяє людям і громадам брати участь у власному зростанні. Завдяки волонтерству громадяни розвивають свою стійкість, покращують базу знань та отримують почуття відповідальності за власну громаду. Соціальна згуртованість і довіра зміцнюються через індивідуальні та колективні волонтерські дії, що призводять до стійких результатів; волонтери можуть надавати технічну підтримку та посилювати потенціал у всіх тематичних сферах і завданнях. Вони надають базові послуги, допомагають передавати навички та сприяють обміну передовим досвідом; волонтерські організації можуть слугувати посередниками залучення, поєднуючи урядові стратегії та ініціативи з взаємодоповнюючими, але важливими добровільними діями громади; волонтери сприяють змінам у менталітеті, підвищуючи обізнаність або відстоюючи ці зміни та надихаючи інших; волонтери можуть допомогти виміряти прогрес у впровадженні цілей сталого розвитку, збираючи дані, надаючи експертизу та підтримуючи партисипативні форми планування і моніторингу¹

Світовий рейтинг благодійності – це дослідження, яке проводить британська благодійна організація Charities Aid Foundation (CAF) на підставі даних всесвітнього опитування компанії Gallup World View. У цьому дослідженні бере участь понад 150 тисяч респондентів із 153 країн. Воно є найбільшим у сфері доброчинності і єдиним на сьогодні, що дає загальне уявлення про предмет у глобальному масштабі та аналізує тенденції розвитку благодійності у різних країнах світу, а також дає рекомендації щодо доброчинності і корпоративної соціальної відповідальності урядам, некомерційним організаціям, компаніям та приватним особам. Місце країни в рейтингу залежить від середнього значення за трьома показниками: пожертвування приватними особами грошей благодійним організаціям, робота приватних осіб, як волонтерів; надання громадянами допомоги незнайомим людям, котрі її потребують. За даними CAF World Giving Index у 2022 році в усьому світі більше людей пожертвували гроші на благодійність і допомогли незнайомим людям, ніж за будь-який рік попереднього десятиліття. Україна піднялась з 20-го місця на 10-те, ставши єдиною європейською країною в першій десятці.²

Як повідомив голова обласної організації Товариства Червоного Хреста України, за період з 25 лютого 2022 року і до сьогодні їхня спільнота надала допомогу понад 1 млн людей. «Лише за напрямком допомоги цивільному населенню, а саме: передача продовольчих наборів, гігієнічних

¹ Офіційний сайт Програми волонтерів ООН (United Nations Volunteer Program, UNV). URL: <https://www.unv.org>

² World Giving Index 2022. URL: https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/caf_world_giving_index_2022.

засобів, медпрепаратів – надали підтримку більш 1 млн 350 осіб. І це була неодноразова допомога одній людині. Загалом наш кол-центр приймав 2000 дзвінків вдень, а встигали зробити 1200 виїздів з розвезення продуктів». Протягом повномасштабного вторгнення на територію України Харківською обласною організацією Товариства Червоного Хреста надано психосоціальну підтримку більш ніж 2000 внутрішньо-переміщеним особам (ВПО) та дітям. За кордон евакуйовано та розміщено 65 дітей з інвалідністю та понад 100 людей з інклюзією¹.

На Харківщині створили Раду волонтерів. Це самостійний орган, який у координації з Харківською обласною військовою організацією (ХОВА) буде збалансовувати волонтерську діяльність, щоб розподіляти допомогу рівномірно по всій Харківській області. До Ради волонтерів вже долучилися 33 фонди та організації. Першочерговими питаннями Ради волонтерів є забезпечення мешканців деокупованих населених пунктів медикаментами, будівельними матеріалами, евакуація².

Одним із основоположних документів правового регулювання волонтерської діяльності в усьому світі є Загальна декларація волонтерів, прийнята 14 вересня 1990 року у Парижі на XI Всесвітній конференції Міжнародної асоціації добровольчих зусиль (IAVE). IAVE було створено в 1970 році, кожні два роки вона проводить Всесвітні конференції волонтерів. У цьому документі волонтерська діяльність розглядається як інструмент соціального, економічного, культурного й екологічного розвитку і підкреслюється, що волонтерство – це добровільний вибір, що відображає особисті погляди та позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається, як правило, у спільній діяльності в межах різного роду асоціацій. Волонтерство сприяє покращенню якості життя, особистому процвітанню й поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху будівництва справедливішого і мирного суспільства, більш збалансованому економічному та соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і професій. Нині цей документ є основою декларацій волонтерів окремих країн, національних і регіональних концепцій, програмних документів окремих організацій та рухів. Він не тільки визначає ключові цінності волонтерства, а й регламентує діяльність волонтерських спільнот. У січні 2001 року Міжнародною радою директорів Міжнародної асоціації волонтерських зусиль на XVI Всесвітній конференції добровольців було прийнято Декларацію про волонтерську діяльність, в якій закріплені принципи волонтерської діяльності: визнання права на волонтерство за всіма чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, відповідного соціального та матеріального стану; повага гідності та культури всіх людей; надання

¹ Волонтери і співробітники Червоного Хреста за час повномасштабного вторгнення РФ надали допомогу більш ніж мільйону людей // Харківська обласна військова адміністрація – офіційний вебсайт. 30.11.2022. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/117300> (дата звернення 31.01.2023)

² На Харківщині створили Раду волонтерів // Харківська обласна військова адміністрація – офіційний вебсайт. 30.11.2022. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/118061> (дата звернення 31.01.2023)

допомоги, безкоштовних послуг особисто чи організовано в душі партнерства та братерства; визнання рівної важливості особистих і колективних потреб, сприяння їх колективному забезпеченню; перетворення волонтерства на елемент набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей, стимулюючи при цьому ініціативу та творчість людей, надаючи кожному можливість бути творцем, а не користувачем, спостерігачем¹.

За період незалежності України державою видано низку нормативно-правових актів щодо підтримки та розвитку волонтерського руху на національному рівні, зокрема Конституцією України,² закріплюється постулат «соціальної держави», що є певним ідеалом державного устрою, держава сприятиме повному й рівному забезпеченню інвалідам, малозабезпеченим, безробітним, людям похилого віку та іншим верствам населення, що потребують спеціального захисту з боку влади, всіх прав людини та основоположних свобод, а також поваги до їх особистості³.

Волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності⁴. Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначено, що «благодійна діяльність – це добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара»⁵. В Законі України «Про Товариство Червоного Хреста України» вказано, що «благодійна діяльність – діяльність, пов'язана з наданням допомоги та підтримки тим, хто її потребує, виходячи із загальнолюдських принципів гуманності та взаємодопомоги, яка здійснюється виключно безкорисливо (без мети одержання прибутку чи іншої вигоди)»⁶.

Однією з форм благодійної діяльності є донорство крові. Законом України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» визначено, що донорство крові та компонентів крові – добровільний акт людини, що полягає у донації крові та/або компонентів крові для подальшого використання їх для трансфузії, виготовлення лікарських

¹ Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія / Павло Горінов, Ростислав Драпушко. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. С. 70–71.

² Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 31.01.2023).

³ Держава і суспільство в Україні: історія і сучасність (Матеріали до національної доповіді НАН України 2013 р.). Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 43.

⁴ Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

⁵ Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

⁶ Про Товариство Червоного Хреста України : Закон України від 28.11.2002 № 330-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-15#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

засобів, медичних виробів або використання у наукових дослідженнях¹.

Розглядаючи благодійну діяльність, слід зупинитися на визначенні гуманітарної допомоги. Законом України «Про гуманітарну допомогу» визначено, що гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку із соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб².

19 квітня 2011 року прийнято Закон України «Про волонтерську діяльність» (від 19.04.2011 № 3236-VI), який визначив поняття волонтерської діяльності, волонтерської допомоги, принципи цієї діяльності, її напрями, правовий статус волонтерів та волонтерських організацій, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, порядок їх діяльності, фінансової звітності. Волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. Також, зазначеним законом встановлено обов'язок органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи забезпечувати сприятливі умови для здійснення волонтерської діяльності, підвищення суспільного престижу такої діяльності та створення передумов для її розвитку, підтримки та заохочення діяльності волонтерів в Україні³.

У Законах України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (від 21.06.2001 № 2558-III)⁴, «Про соціальні послуги» (від 19.06.2003 № 966 – IV)⁵. добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна.

¹ Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові : Закон України від 30.09.2020 № 931-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

² Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

³ Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

⁴ Про соціальну роботу з дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 № 2558-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

⁵ Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 року визначив правовий статус різних громадських об'єднань, що діють в Україні, в тому числі і неприбуткових організацій, що можуть залучати до своєї діяльності волонтерів. В законі розкрито принципи, обмеження щодо утворення і діяльності громадських об'єднань, права та обов'язки громадських об'єднань, засади взаємодії з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, питання фінансової звітності та відповідальності¹.

Міжнародною експертною групою з питань волонтерства та соціального розвитку були визначені три характерні особливості волонтерської діяльності:

- діяльність має бути неприбутковою;
- діяльність повинна бути добровільною, згідно з особистою волею індивідуума;
- діяльність повинна бути корисною кому-небудь, не тільки волонтеру, або суспільству загалом².

У межах цієї концепції експерти визначили такі типи волонтерської діяльності:

- взаємодопомога та самодопомога;
- філантропія та послуги іншим людям;
- участь або громадянський обов'язок;
- рекламно-пропагандистська діяльність або проведення кампаній³.

О. А. Трубнікова виокремлює критерії волонтерства, що дозволяють відокремити волонтерство від інших видів добровільницької діяльності:

- власна ініціатива;
- суспільно корисний характер роботи;
- відсутність у суб'єкта, що займається волонтерством, очікування на фінансову винагороду;
- діяльність, що здійснюється у вільний час;
- діяльність, що безпосередньо не пов'язана з захистом власних інтересів та вирішенням своїх проблем;
- діяльність, що виражається у праці;
- діяльність, що не передбачає включеності до ієрархічно-організаційної структури певної установи⁴.

Пріоритетним завданням для органів державної влади залишається сприяння та створення належних умов розвитку волонтерської діяльності в Україні.

¹ Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 №4572-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17) (дата звернення: 31.01.2023).

² Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді: зб. ст. міжнар. наук. конф. для студ. та аспір. «Обличчя соціальної держави» в рамках проекту «Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям у громаді» (Київ, 22-23 берез. 2006 р.) К.: Християнський дитячий фонд, 2006. 96 с.

³ Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. Вип. 3-4.; Луцьк: Волинський академічний дім. 2004. 139 с.

⁴ Актуальні проблеми психології. : зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України, Т. 2. Вип. 20. Ч. 2. 2009. С. 28.

Так, під час пленарного засідання Верховної Ради 15.08.2022 було прийнято законопроекти № 7363 «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності»¹ та №7364 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Росії проти України»².

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності» (законопроект № 7363) передбачає:

- розширення напрямів волонтерської діяльності;
- поширення норм ст. 6 Закону «Про волонтерську діяльність», яка визначає розмір та порядок виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва) на волонтерів, що здійснюють діяльність з протидії збройній агресії на всій території України та окремих її місцевостях (урахуванням умов правового режиму воєнного стану);
- забезпечення можливості для розробки та імплементації загальнодержавних цільових програм з підтримки розвитку волонтерства та інших заходів з метою підтримки волонтерської діяльності в Україні.³

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Росії проти України» (законопроект № 7364) вносяться зміни до Податкового кодексу України щодо волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії проти України, зокрема:

- виключення з оподатковуваного доходу волонтера доходів у вигляді витрат неприбуткової організації на проведення медичного огляду та вакцинації волонтера тощо;
- визначення неоподатковуваними витрат неприбуткової організації на відрядження волонтера (на проїзд, оплату вартості проживання, витрат на харчування, оплату телефонних розмов, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд, обов'язкове страхування, інші документально оформлені витрати);
- визначення такими, що не включаються громадськими та

¹ Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності : Закон України від 15.08.2022 № 2519-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

² Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України : Закон України від 15.08.2022 № 2520-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2520-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

³ Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності : Закон України від 15.08.2022 № 2519-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

благодійними організаціями до розрахунку суми для реєстрації платником ПДВ операцій з ввезення гуманітарної допомоги¹.

Правове забезпечення волонтерської діяльності є важливою умовою існування правової держави. Адже волонтерська діяльність в Україні, яка ще декілька років тому була маловідомою, сьогодні перетворилася на потужне масове суспільне явище, яке потребує правового регулювання та контролю. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення у сфері волонтерської діяльності – це система органів державної влади та місцевого самоврядування, які відповідно до покладених на них завдань і функцій, здійснюють виконавчо-розпорядчий вплив у сфері створення умов для ефективної діяльності волонтерів та організацій і установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Враховуючи повноваження суб'єктів органів влади, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності їх можливо поділити на дві групи: 1) суб'єкти повноваження яких визначені Конституцією України (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України); 2) суб'єкти повноваження яких визначені Законами України та іншими нормативно-правовими актами (центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування)².

Основний суб'єкт забезпечення охорони прав і свобод людини – це Національна поліція України. Вона відіграє значну роль в захисті та охороні волонтерської діяльності у нашій державі. Волонтерами стають не через матеріальні чи фінансові зиски, а з метою надання добровільної та безкорисної допомоги тим, хто її потребує. Однак деякі люди займаються благодійністю, а точніше імітують її, саме з корисливих мотивів, тобто з метою заробити. Під час війни таких «благодійників» і фейкових волонтерів стало значно більше, вони, користуючись ситуацією, за допомогою шахрайських схем і звичайного розкрадання заволодівають чужими фінансовими коштами, гуманітарною допомогою, фактично позбавляючи необхідної матеріальної та/або фінансової підтримки тих, хто її дійсно потребує. Така ситуація потребує підвищеного контролю за використанням гуманітарної допомоги, організацією та функціонуванням різного роду благодійних фондів, волонтерських організацій, а також діяльністю окремих фізичних осіб, які здійснюють збори коштів на ті чи інші благодійні потреби³.

Превенція є одним із найбільш розлогих напрямів роботи поліції, яка тією чи іншою мірою притаманна всім органам, службам, підрозділам, про

¹ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України : Закон України від 15.08.2022 № 2520-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2520-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

² Сірко В.С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 246 с.

³ Іванов А.О. Превентивна діяльність органів поліції: реалії та виклики в умовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 137, 139, 140. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.11>

що яскраво свідчить Закон України «Про Національну поліцію», в якому до кола основних повноважень поліції віднесено саме здійснення превентивної та профілактичної діяльності у сферах забезпечення публічних безпеки та порядку... Раніше превентивна діяльність поліції відбувалася у, так би мовити, звичних умовах, зокрема йдеться про те, що соціально-економічний фон життя був відносно стабільний, а такі фактори, як характер і структура злочинності, коло та динаміка адміністративних правопорушень, активність і склад маргіналізованих груп населення, були досить прогнозовані та контрольовані. Очевидно, що за цих обставин діяти на випередження набагато простіше, хоча й тоді існувала низка проблем і недоліків у превентивній діяльності поліції. Сьогодні ж в умовах війни ситуація суттєво змінилася, що обумовлює необхідність перегляду та вдосконалення деяких засад і підходів до здійснення превентивної діяльності органами Національної поліції, зокрема і в волонтерській сфері. Означене обумовлене певними факторами – це активізація громадянського (зокрема, волонтерського) руху¹.

Висновки. Таким чином, на підставі вищевикладеного, можна дійти висновку, що на сьогодні, в умовах повномасштабної війни на території України, рішучої боротьби українського народу проти країни-агресора, особливо актуальною та значущою для кожного українця є волонтерська діяльність. У такий тяжкий для країни час, волонтерство виступає значною підтримкою українського народу. Для соціально-економічного благополуччя держави вкрай необхідне адміністративно-правове регулювання діяльності його суб'єктів, у тому числі волонтерської діяльності. Сьогодні виникла необхідність законодавчо закріпити наступні напрями волонтерської діяльності: 1) процес легалізації волонтерських об'єднань, 2) умови, що забезпечують сумісництво волонтерської діяльності з іншими видами діяльності, зокрема діяльністю за основним місцем роботи, 3) сприяння активізації та розвитку волонтерських ініціатив шляхом розроблення та впровадження державної цільової програми; 4) встановлення чітких правил проведення конкурсних процедур серед волонтерських організацій; 5) впровадження об'єктивної системи оцінки якості надання волонтерських послуг; 6) розвиток взаємодії волонтерських об'єднань з місцевими урядовими структурами, впровадження єдиної системи контролю і нагляду за цільовим розподілом волонтерської допомоги та волонтерства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми психології. : зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України, Т. 2. Вип. 20. Ч. 2. 2009. 205 с.

¹ Іванов А.О. Превентивна діяльність органів поліції: реалії та виклики в умовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 137, 139, 140. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.11>.

2. Волонтери і співробітники Червоного Хреста за час повномасштабного вторгнення РФ надали допомогу більш ніж мільйону людей // Харківська обласна військова адміністрація - офіційний вебсайт. 30.11.2022. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/117300> (дата звернення 31.01.2023).

3. Волонтерство зробило Україну непереможною у 2014 році й робить непереможною сьогодні – Президент // Президент України – офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volonterstvo-zrobilo-ukrayinu-neperemozhnoyu-u-2014-roci-j-r-71873> (дата звернення 31.01.2023).

4. Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді: зб. ст. міжнар. наук. конф. для студ. та аспір. «Обличчя соціальної держави» в рамках проекту «Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям у громаді» (Київ, 22-23 берез. 2006 р.) К.: Християнський дитячий фонд, 2006. 96 с.

5. Держава і суспільство в Україні: історія і сучасність (Матеріали до національної доповіді НАН України 2013 р.). Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 168 с.

6. Іванов А.О. Превентивна діяльність органів поліції: реалії та виклики в умовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 135–144. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.11>.

7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 31.01.2023).

8. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навчально-методичний посібник / за ред. Т. Л. Лях та ін. Київ : Версо-04, 2012. 288 с.

9. На Харківщині створили Раду волонтерів // Харківська обласна військова адміністрація - офіційний вебсайт. 30.11.2022. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/118061> (дата звернення 31.01.2023).

10. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові : Закон України від 30.09.2020 № 931-ІХ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

11. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

12. Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності : Закон України від 15.08.2022 № 2519-ІХ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

13. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України : Закон України від 15.08.2022 № 2520-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2520-20#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

14. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

15. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

16. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 № 2558-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

17. Про Товариство Червоного Хреста України : Закон України від 28.11.2002 № 330-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-15#Text> (дата звернення: 31.01.2023).

18. Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. Вип. 3-4.; Луцьк: Волинський академічний дім. 2004. 139 с.

19. Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. наук.- практик. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 320 с.

20. Сірко В.С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 246 с.

21. World Giving Index 2022. URL: https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/caf_world_giving_index_2022 (дата звернення 31.01. 2023).

Стаття надійшла до редакції 12.10.2023

Svitlana M. POPOVA,

Doctor of Science in Law, Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

Maksym An. TELNY,

Postgraduate Student

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

CHARACTERISTICS OF VOLUNTEER ACTIVITIES UNDER THE

CONDITIONS OF MARITAL STATE: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECTS

The need for volunteering in Ukraine under martial law is revealed. Characteristic features and directions of volunteer activity, as well as types and criteria of volunteering are defined. The current state of the legal regulation of volunteering in Ukraine was studied and the subjects of the authorities providing administrative and legal support for volunteering were characterized. The importance of the National Police of Ukraine in detecting offenses in volunteer activities has been revealed.

Keywords: *volunteer, volunteer activity, humanitarian aid, charitable activity, state authorities, legal support for volunteer activity, volunteer organization, National Police of Ukraine, preventive activity.*